

12-Mavzu: To'g'ri bichimli yubka konstruksiyasini chizish

Reja:

1. Bel kiyimlariga qo'yiladigan talablar.
2. Yubka uchun asosiy o'lchovlar.
3. Bel kiyimlari uchun bazis to'rini qurish.
4. To'g'ri bichimli yubkaning chizmasini chizish tartibi

Tayanch so'z va iboralar: yubka, model, fason, modellashtirish, texnik modellash, vitachka.

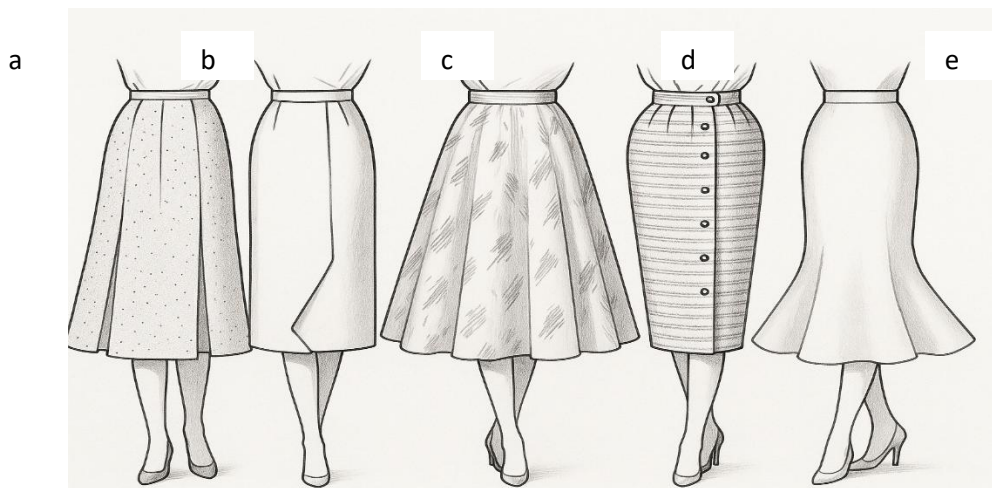
1. Bel kiyimlariga qo'yiladigan talablar

Belli kiyimlar konstruksiyasiga yubka va shimlar kiradi. Ular yelkali kiyimlardan tayanch chizig'i odamning beli va bo'ksasiga to'g'ri kelishi bilan farqlanadi; belli kiyimlar bel chizig'ida mahkamlanadi. Qomatning qolgan joylarida belli kiyimlarning tanaga nisbatan joylanishi kiyimning bichimi va siluetiga bog'liq.

Belli kiyimlarga yubkalar, shimlar, shortik, lozim, yubka-shimlar kiradi. Yubkalar bichimiga ko'ra: to'g'ri bichimli, etagiga kengaygan va toraygan bo'ladi. To'g'ri bichimli yubkalar o'z navbatida: to'g'ri bichim, etagiga toraygan, etagiga bir oz kengaygan shakllariga ega (12.1-rasm). Bunday yubkalar shaklini beldagi burmalar, gir aylangan taxlamalar, koketkali yubkalar hisobiga hosil qilish mumkin. Etagiga kengaygan yubkalarga: bo'lakli va quyosh, yarim quyosh yubkalar kiradi. Yubkalarni bezak baxya qator, tasma, tugmacha, kashtalar va hokazolar bilan bezash mumkin. Yubka taqilmasiga «molniya» tasma, ilgak, tugmalar bilan ishlov berish mumkin.

Yubka konstruksiyasini chizishda avval siluet tanlanadi, so'ng shaxsiy figura to'laligi hisobga olinib zamonaviy moda yo'nalishiga mos model aniqlanadi.

To'g'ri yubka va uning variantlari ixcham bo'ksali ayollar figurasini kelishgan qilib ko'rsatadi. Uning etak qismi bo'ksa qismiga nisbatan 5-8 sm ga kengroqdir. Etagi kengaytirilgan yubka beli xipcham (ingichka belli) va bo'ksador ayollarga yarashadi. Yubkani kengaytirish bel vitachkalarini etak chizig'iga o'tkazish yo'li bilan hal etiladi.

12.1-rasm. Yubka variantlari: a, b – to'g'ri siluetli yubka; c-etagi kengaytirilgan yubka; d-etagi toraygan yubka; e-gode yubka

12.2-rasm. Ayollar yubka fasonlari namunalari

Etak qismi toraytirilgan yubka («xurmacha» shaklidagi) boshang kiyimlarda ko'proq uchraydi. Bunday yubkalar qattiqroq gazlamadan tikiladi. Ba'zi hollarda bel vitachkalar o'rniga mayda burmalar loyihalanadi.

Yubka barcha siluetlari va ularning variantlari to'g'ri siluetli yubka gazlamasi asosida konstruktiv modellash yo'li bilan yaratiladi. Yubkani modellashda uning bo'laklarining o'zaro mutanosibligiga (proportsionalligiga) e'tibor berish kerak.

Yubkani modellashda tikish uchun tanlangan gazlama xossalarini va figuraning to'laligini ham hisobga olish zarur.

Yupqa va mayin gazlamalardan etagi kengaytirilgan yubkalar, cho'ziluvchan gazlamadan torroq yubka tikish ma'qulroqdir. «Klyosh», «gode» bichimli yubkalarni kengaytrish darajasi (kattaligi) qomat tuzilishiga qarab aniqlanadi.

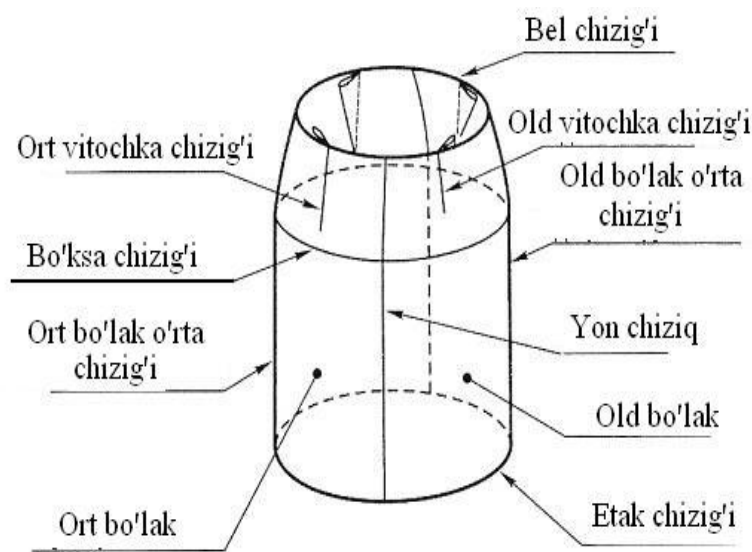

12.3-rasm. To'g'ri yubkaning tashqi ko'rinishi.

To'g'ri yubkaga silueti to'g'ri to'rtburchak shaklini beruvchi barcha yubkalar kiradi. Ular tor va kengaytirilgan, bir va bir necha chokli, shlitsali, taxlamali va burmali bo'lishi mumkin.

Yubka vitachkalarining o'rni, soni va kattaligini aniqlash har bir figuraning xususiyatlariga bog'liq. To'g'ri yubkada ort bo'lakda 2 ta, old bo'lakda 2 ta vitachka loyihalanadi. Agar vitachka kattaligi 4 sm dan oshsa, u ikkiga bo'linadi, ya'ni 2 ta vitachka o'rniga 4 ta loyihalanadi. Klassik to'g'ri yubka ort bo'lagi o'rta chokli yoki yaxlit bo'ladi. Taqilma chap yon chokda yoki ort o'rta chokda tikiladi. To'g'ri yubka belbog'li va belbog'siz qilib tikilishi mumkin. (12.3-rasm).

Klassik to'g'ri yubkaning chiziqlar bilan bo'linishi 12.4-rasmda ko'rsatilgan.

12.4-rasm. To'g'ri bichimli yubkaning konstruktiv chiziqlari va asosiy bo'laklari.

2. Yubka uchun asosiy o'lchovlar

Belli kiyimlarni konstruksiyalashda qomatning, asosiy o'lchamlari sifatida belning yarim aylanasi C_{bel} , bo'ksaning yarim aylanasi $C_{bo'k}$ va kiyim uzunligi qabul qilingan.

12.1-jadval

Ayollar yubka chizmasini chizih uchun asosiy o'lchovlar

(tavsiya etilayotgan yubka o'lchovi 164-96); (3-ilovaga qarang)

№	O'lchov belgisi	O'lchov nomi	Qiymati, sm
1	C _{bel}	Bel yarim aylanasi	37
2	C _{bo'k}	Bo'ksa yarim aylanasi	50
3	U _{or.bel}	Orqaning belgacha uzunligi	43
4	U _{yu}	Yubka uzunligi	60

Belli kiyimlar kengligiga to'kislik qo'shimchalari 12.2-jadvalda keltirilgan.

12.2-jadval

Kiyim turi	Uchastkalarda tanaga nisbatan joylashishi							
	Juda zich		Zich yopishgan		O'rtacha		To'kis	
	P _{bel}	P _{bo'k}	P _{bel}	P _{bo'k}	P _{bel}	P _{bo'k}	P _{bel}	P _{bo'k}
Yubka	0	0-0,5	0,5-0,7	0,7-1	1	1,5-2	1 dan oshiq	2 dan oshiq

Qo'shimchalar tanlanadi:

P_{bel} –1,0 sm

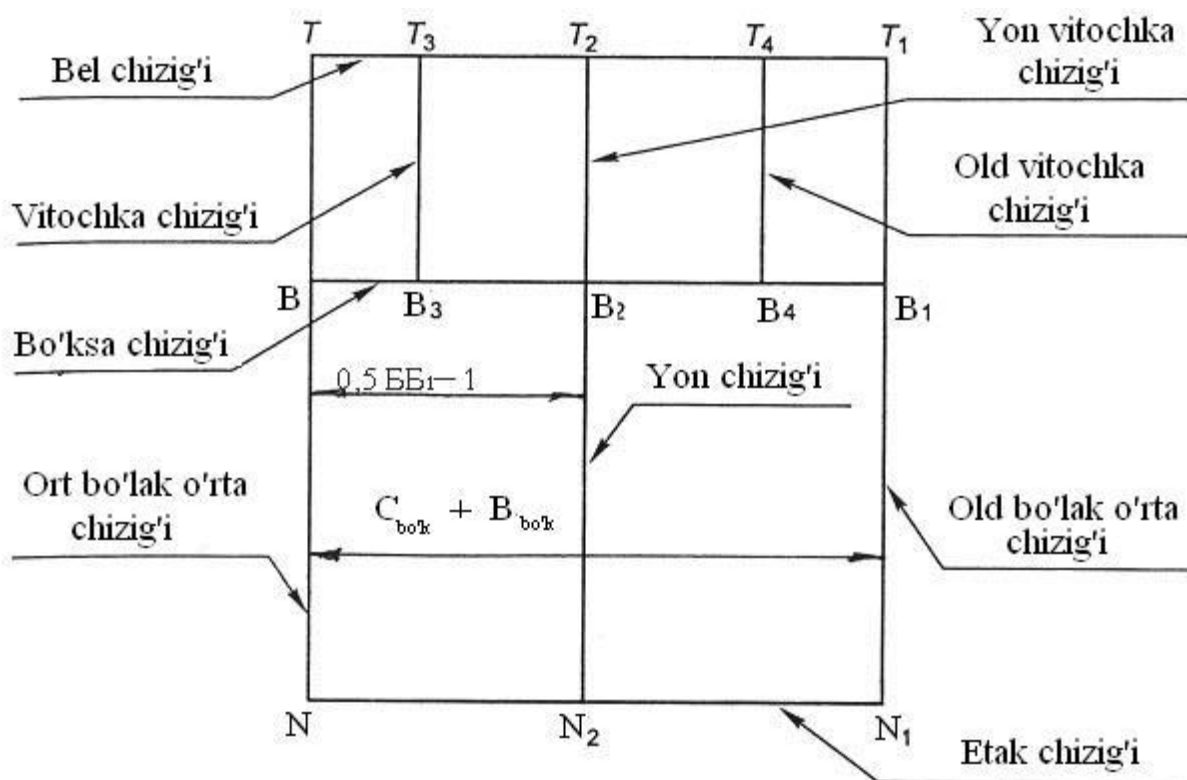
P_{bo'k} –2,0 sm

3. Bel kiyimlari uchun bazis to'rini qurish

12.3-jadval

Konstruktiv bo'lak belgisi	Siljitish yo'nalishi	Hisoblash formulasi va hisoblar	Konstruktiv bo'lak qiymati, sm
TN	Pastga	U _{yu}	60
TB	Pastga	$0,5 U_{or.bel.} - 2 = 0,5 \times 43 - 2$	19,5
BB1	O'ngga	$C_{bo'k} + P_{bo'k} = 50 + 2$	52
B nuqtadan yuqoriga chiziq chizib T ₁ nuqtani belgilaymiz.			
BB2	O'ngga	$0,5 (C_{bo'k} + P_{bo'k}) - 1 = 0,5 (50 + 2) - 1$	25
B ₂ nuqtadan pastga chiziq tushirib N ₂ nuqta belgilanadi. B ₂ nuqtadan yuqoriga chiziq chizib T ₂ nuqtani belgilanadi			

EV		$(C_{bo'k} + P_{bo'k}) - (C_{bel} + P_{bel}) = (50 + 2) - (37 + 1,0)$	14,0
BB3	O'ngga	$0,4 \times BB_2 = 0,4 \times 25$	10,0
B1B4	Chapga	$0,4 \times B_1 B_2 = 0,4 \times 27$	10,8
T5T6		$0,5 \times EV = 0,5 \times 14,0$	7,0
$T_7 T_8$		$0,3 \times EV = 0,3 \times 14,0$	4,2
$T_9 T_{10}$		$0,2 \times EV = 0,2 \times 14,0$	2,8
Bu qiymatlarning yarmini vitachkalarining o'rta chizig'idan bir tomonga, qolgan yarmini ikkinchi tomonga o'lchab qo'yiladi			

12.5-rasm. To'g'ri yubkaning asos chizmada konstruktiv chiziqlari va asosiy bo'laklari

Yubka asosining chizmasi 12.6- rasmda berilgan.

EV = BB1 - (Cbel + Pbel) = 49 - (35 + 0,5) = 13,5 sm. Yig'indi quyidagicha taqsimlanadi: yon vitachka T5T6 = 0,5xEV = 6,8 sm; ortki vitachka T7T8 = 0,3 X = 4 sm; old vitachka T9T10= 0,2 x XV = 2,8 sm.

Bu qiymatlarning yarmini vitachkalarining o'rta chizig'idan bir tomonga, qolgan yarmini ikkinchi tomonga o'lchab qo'yiladi. Beldagi nuqtalar ort bo'lak va old bo'lak vitachkalarining pastki uchlari bilan to'g'ri chiziqlar orqali birlashtiriladi.

Yon qirqimlar 0,5 sm qabartirib, B_2 nuqtasiga 2 sm yetkazmay chiziladi.

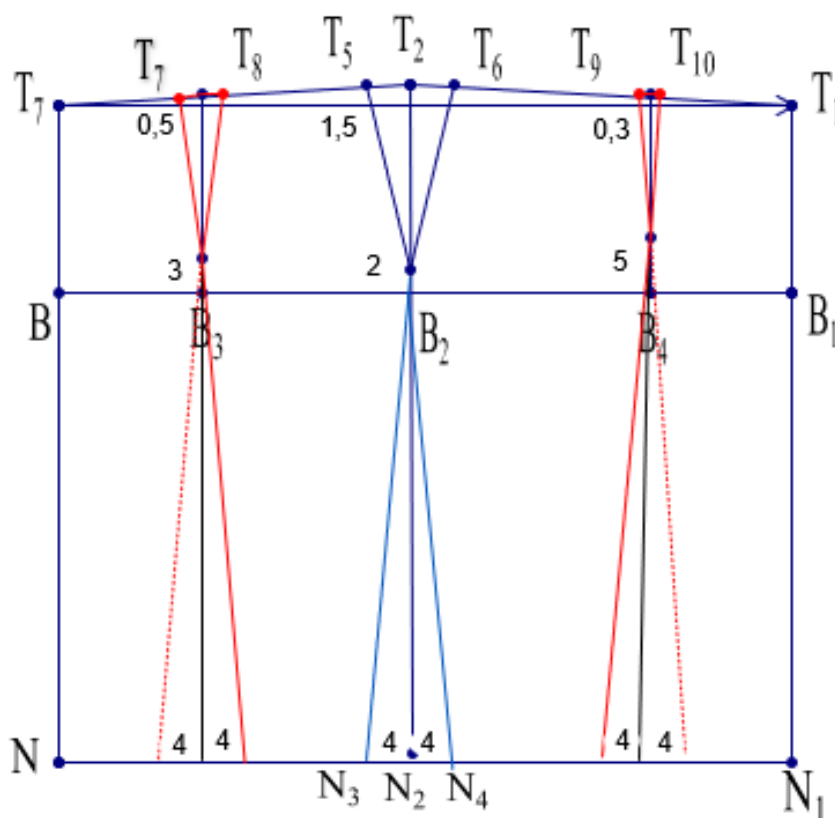
7. Bel chiz'igini chizish: $T_5T_5' = T_6T_6' = 1,5$ sm. T_7 va T_8 nuqtalaridan yuqoriga 0,5 sm dan o'lchab qo'yiladi. T_9 va T_{10} nuqtalaridan yuqoriga 0,3 sm dan o'lchab qo'yiladi; beldagi nuqtalar chizmada ko'rsatilgandek birlashtiriladi; kalka yordamida bel chizig'i hamma qismlarining tutashishi tekshirib ko'riladi. Vitachkalar ichidagi chiziq joylar tomonlariga nisbatan 1 - 1,5 (o'q chizig'i bo'ylab) uzunroq bo'ladi.

8. Yon qirqimlarni bo'ksadan etakkacha vertikal qilib yoki 3—5 sm kengaytirib chizish mumkin. Agar yon qirqimlar etak tomonga kengaya boradigan qilib chizilgan bo'lsa, unda yubkaning etak qirqimini uchburchak chizg'ich yordamida yon qirqimlarga nisbatan 90° burchak hosil qilib chiziladi.

To'rt yoki olti chokli yubkalar chizmasini chizish.

Bu yubkalarining chizmasi to'g'ri bichimli yubka asosida chiziladi.

To'rt chokli yubka yon choklarsiz, yon tomonlari vitachkali qilib, olti chokli yubka esa yon chokli qilib chiziladi (12.7-rasm).

12.7-rasm. To'rt va olti chokli yubkaning chizmasi

To'rt chokli yubkaning choklari yubka oldingi va ortki yarmidagi vitachkalar davomi tarzida chiziladi. Vertikallar etakkacha uzaytiriladi, kengaytirish uchun o'ng va chap tomonga 4 sm dan o'lchab qo'yiladi va vitachkalarining uchlari bilan birlashtiriladi. Uzunlik tenglashtiriladi (ya'ni etakni bo'laklar chetiga yumaloqlashib

boradigan qilinadi; tutashish joylari kalka yordamida tekshiriladi). Oldingi va ortki bo'laklar yubkaning oldingi va ortki yarmining o'rta chiziqlari bo'ylab butun bo'ladi.

Olti chokli yubkalarining yon qirqimlari etak tomonga kengaya boradigan qilinadi.

Bu yubkalar bo'laklarining o'lchamlari va shakllari bir xil bo'lmaydi.

Nazorat uchun savollar:

1. Belli kiyimlar uchun qanday gazlamalar va bezaklar tanlanadi?
2. To'g'ri bichimli yubka asos chizmasi uchun qanday asosiy o'lchovlar olinadi?
3. To'g'ri bichimli yubka asos chizmasi uchun qanday qo'shimchalar olinadi?
4. Bo'ksagacha bo'lgan uzunlik qaysi formula orqali topiladi?
5. Yubkani bo'ksa chiziq bo'ylab kengligini hisoblash formulasini ko'rsating?
6. Vitachkalar yig'indisi qaysi formula orqali topiladi?